

MIKROSZÁMÍTÓGÉPRE ALAPOZOTT INFORMÁCIÓS RENDSZER EGY LEHETSÉGES MODELLJE

Rónai Iván

Országgyűlési Könyvtár

Az Országgyűlési Könyvtárban több mint tíz éve működő információs-dokumentációs rendszer alapján kísérletet teszek arra, hogy felvázoljam az információs-dokumentációs tevékenység mikroszámítógép segítségével történő megszervezésének egy olyan modelljét, amelyet kisebb tájékoztatási intézményekben, könyvtárakban sikerrel lehet alkalmazni. A mikroszámítógépes megoldás – bár önmagában is működőképes rendszer –, semmiképpen sem tekinthető lezártnak, hanem csupán egy lépésnek az integrált, nagyszámítógépre alapozott, hálózatba kapcsolt rendszerek kialakításának irányába. Ezért a továbblépés érdekében célszerű már az induláskor a nagyszámítógép támasztotta kompatibilitási követelményeket figyelembe venni, s ezen elsősorban a felhasználói szoftverhez alkalmazkodó formai és formátum-követelményeket érteni. Ha a későbbi központi számítógép jellemzői nem is állnak még rendelkezésünkre, a megvalósuló mikrogépes rendszer elég rugalmas ahhoz, hogy a majdani illeszkedéskor ne vesszen el a létrehozott információs bázis.

Az alapelv

Az eredetihez (és ezen bármilyen dokumentum vagy tárgy értendő) hozzárendelünk háromféle szekunder információt:

- egy részletesebb, kötöttség nélkül elkészített tartalmi kivonatot (ezt nevezzük a továbbiakban annotációnak, amelyhez ez esetben hozzátartozik a dokumentum bibliográfiai leírása is, valamint egy annotációs szám),
- a szövegből szabadon kiválasztott szavakból álló deskriptorláncot és
- egy eleve meghatározott tárgyszavakra épülő, durva osztályozási rendszer kódjait.

Az annotáció elsődleges szerepe, hogy képet adjon az eredetinek főbb paramétereiről és tartalmáról, hogy a felhasználó el tudja dönteni: az a tétel, amelyre a keresés nyomán rátalált, releváns-e számára. A deskriptorlánc és

a durva osztályozási rendszer témakódjai pedig azok az eszközök, amelyek segítségével a keresés során eljutunk az annotációhoz, ill. a dokumentumhoz (1. ábra).

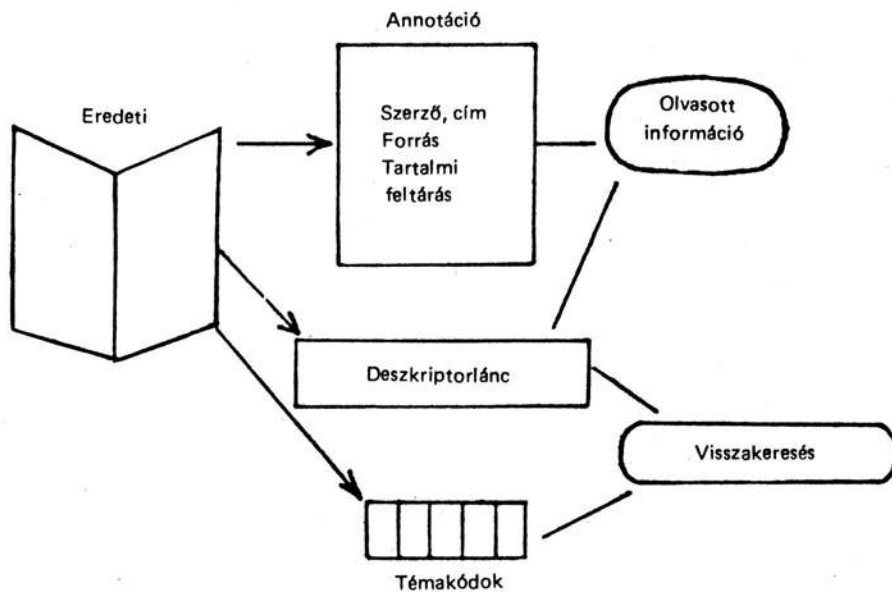
Annotáció

Az annotáció a mikroszámítógépes rendszerrel nem képezi közvetlenül a gépi keresés tárgyát. Szerkezete, formája tetszőleges, az információs rendszer működtetése maga választhatja meg a számára legalkalmasabb formát, függően attól, hogy a szolgáltatásnak mi a célja (SDI, retrospektív keresés, pusztán a figyelem felhívása vagy folyamatos szolgáltatás stb.). Az annotációk arányai ezért változhatnak, de mindig törekedni kell a dokumentumok tartalmának „pozitivistá” visszaadására, a lehető rövidegre és szabatosra. Célszerű azonban az annotáció felépítésének kialakításánál arra is figyelni, hogy nagyszámítógépes feldolgozás esetén az annotáció egyes mezői elkülöníthetők legyenek. Ez mezőelváltozásokkal vagy mezőazonosító számokkal érhető el. Az előbbinek az az előnye, hogy nem kell ügyelni arra, hogy a mezőkhöz a megfelelő azonosítót rendeljük, hátránya viszont, hogy a mezők egymás utáni sorrendje kötött.

Deskriptorlánc

A deskriptorlánc szerepe elsősorban a dokumentált primer információ visszakereshetőségének biztosítása, másodsorban a megtalált tételről közelítő információk adása. Éppen ezért a deskriptorláncnak nem csupán az eredetit jellemző kulcsszavakból kell állnia, hanem ezeket a kulcsszavakat olyan összefüggésben kell tartalmaznia, hogy a deskriptorlánc elolvasása nyomán többletinformációhoz is jusson a kereső.

A deskriptorláncok a szövegből szabadon választott szavakból épülnek fel, tehát nem egy prekoordinált tárgyszórendszer szavaiból válogatva, hanem az adott dokumentumban használt fogalmak nyelvi formáit követve. Az ezzel kapcsolatos problémákra a konkrét alkalmazás ismertetésekor még kitérek.

1. ábra

Témakódok

A deszkriptorlánc szabad szerkesztéséből adódó fogalmi és nyelvi problémák áthidalására célszerű létrehozni egy durva osztályozó rendszert (nevezzük ezt témakódrendszernek), amely a dokumentálandó eredeti fogalmat az adott szakterület fogalmi rendszere szerint tükrözi. Így például a jogi irodalom feltárására szolgáló témakódrendszernek a jogtudomány fogalmi osztályozása az alapja. Ha a kereső kérdését nem konkrétan, hanem általános formában fogalmazza meg, akkor ezt a témakódrendszert használhatja. Illusztráljuk egy példával az elmondottakat (2. ábra). Legyen az eredeti dokumentum egy folyóiratcikk. A róla készített annotáció minden fontos elemet tartalmaz.

J-8442

PAGLIARO, A.: La nozione di reato politico agli effetti dell'extradizione. – A politikai bűncselekmény fogalma a kiadatás szempontjából. – Rivista italiana di diritto e procedura penale /Olaszország/, /26/3/83: 807–818.

A politikai bűncselekmény miatt való kiadatás tilalma az Alkotmány szerint; a politikai bűncselekmény miatt való kiadatás a nemzetközi jogban: irányzatok; a kiadatás tilalmának indokai; politikai bűncselekmény és kettős vádemelés; politikai bűncselekmény és igazságos eljárás; a politikai bűncselekmény kettős fogalma az alkotmányban.

2. ábra

Első helyen áll a feldolgozott folyóiratcikk sorszáma (J-8442), majd a szerző neve, az eredeti cím, a címfordítás, a forrásadatok (a folyóirat címe, a kiadás

országa, a kötetszám, a száma és a kiadás éve, az oldalszám) következne, végül egy rövid tartalmi kivonat.

Ugyanennek a folyóiratcikknek a deszkriptorláncát a 3. ábra illusztrálja.

J-8442 Olaszó, alkotmány-és kiadatás=tilalma politikai bűncselekmény=miatt

3. ábra

Mint látható, a deszkriptorlánc tartalmazza a visszakeresésre szolgáló kulcsszavakat, ugyanakkor közli azt is, hogy nem csupán kiadatásról van az adott cikkben szó, hanem annak tilalmáról is. Azok a szavak, amelyek előtt egyenlőségjel áll, a visszakeresésben részt nem vevő stoppszavak vagy töltelékszavak, s amelyek előtt szóköz áll, azok a kulcsszavak.

A folyóiratcikk témakódjait a 4. ábra tartalmazza.

N6 P S10 C2

A témakódok feloldása:

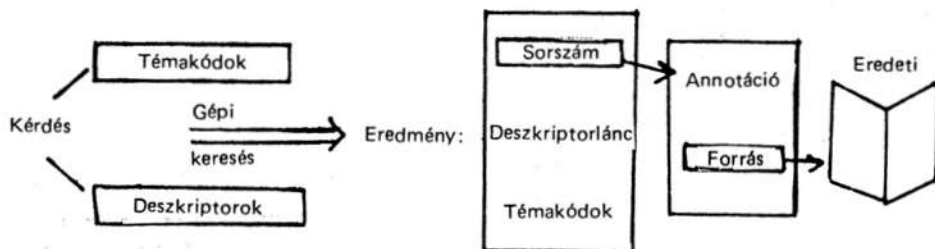
- N6: egyes büntettek
- P: büntetőeljárás
- S10: nemzetközi büntetőjog
- C2: alkotmányok

4. ábra

Visszakeresés

Az ismertetett módon dokumentált folyóiratcikk visszakeresésére két eszközünk van: a témakódok és a deskriptorlánc. Ha például a nemzetközi büntetőjoggal foglalkozó cikkeket keressük, akkor az S10 témakód

szerint többek között megkapjuk a példaként szereplő cikk deskriptorláncát is. Ha viszont a keresett tárgyat pontosan ismerjük és közelebről is meg akarjuk határozni (adott esetben például a „kiadás”-t), akkor a deskriptorláncokban keressük (5. ábra).

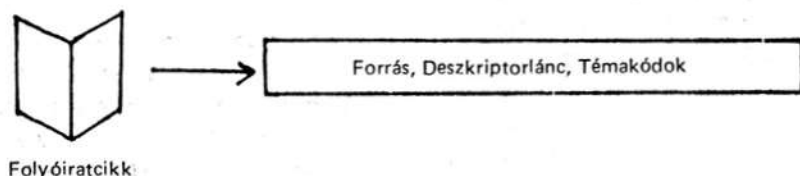
5. ábra

Mindkét keresési stratégia eredményeként deskriptorlánc(ka)t kapunk. A deskriptorlánc(ok) első mezőjében találjuk az annotáció sorszámát, az annotáció alapján pedig eljutunk az eredetihez. A deskriptorlánc elolvasása révén első közelítésben megítélhetjük azt, hogy a megtalált tétel valóban releváns-e keresett témánk szempontjából, s így egyfajta előválogatást végezhetünk. Az annotáció elolvasása pontosabbá és gazdagabbá teszi információinkat, s eldönthetjük szükségünk van-e az eredeti folyóiratcikkre.

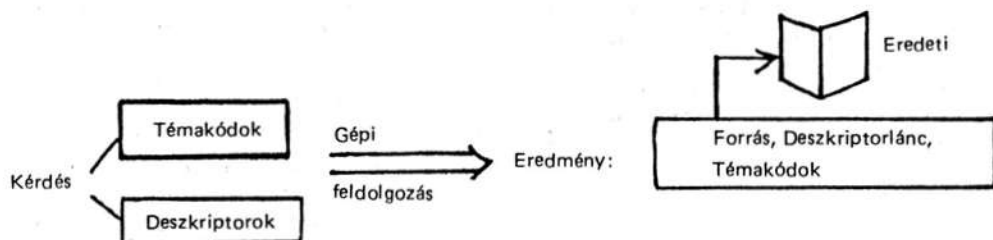
Felmerülhet a kérdés, hogy miért ne lehetne az annotációt és a deskriptorláncot egy egységnek tekinteni, és a keresést ebben a sokkal gazdagabb információhalmazban végezni. Nos, a szétválasztást a mikroszámítógép tár-, azaz memória- és perifériakapacitásának szűkö-

sége indokolja. Ha az annotációkat és a deskriptorláncokat szétválasztjuk, s a memóriába csak az utóbbiakat visszük be, a tárigény több mint tízszeresen csökkenthető és ennek megfelelően gyorsabb a visszakeresés is. Ha viszont a fejlesztés során a mikrogép nagyszámítógéphez lesz kapcsolható, a géppel rögzített annotációkra is kiterjeszhető lesz a keresés.

Az eredeti dokumentumok tartalmától és a felhasználói igények jellegétől függően az is elképzelhető, hogy a deskriptorláncban sűrítjük össze valamennyi fontos, az eredeti feltáráshoz és visszakereshetőségéhez szükséges ismérvet, az annotációt pedig elhagyjuk (6. ábra). Ebben az esetben a gépi keresés eredményeként közvetlenül megkapjuk az eredeti forrásadatait (7. ábra).

6. ábra

7. ábra

A keresőkérdés

A releváns dokumentumok kikeresése érdekében igen fontos a keresőkérdés jó megszerkesztése. Mint láttuk, a kérdés megfogalmazásakor használhatjuk mind a deskriptorokat, mind pedig a témakódokat, illetve azok bármilyen logikai kombinációit. A keresőkérdés megszerkesztése a deskriptorok, illetve a témakódok megadásából és logikai operátorokkal való összekapcsolásukból áll.

Mivel a deskriptorok és a témakódok egyesíthetők az adott keresőképben, a keresés egy menetben történik. Például ha a keresett téma: „Olaszország alkotmánya és az egyes büntettek”, akkor a megszerkesztett kérdés: „Olaszország” ÉS „alkotmány” ÉS „N6”.

Ha pontatlanul szerkesztettük meg a keresőkérdést, akkor irreleváns tételeket is kapunk, ezek azonban egyszerűen kiszűrhetők a deskriptorlánc elolvasásával. Ellenben a meg nem talált, de releváns tételeket csak úgy kaphatjuk meg, ha a keresőkérdést átszerkesztjük újabb deskriptorok bevonásával, illetve a témakódok felső hierarchiaszintjének megadásával.

A mikroszámítógépes információs és dokumentációs rendszer az Országgyűlési Könyvtárban

Az Országgyűlési Könyvtárban 1974 óta működik a *Világpolitikai Információs Szolgáltatás*. Ennek keretében 300 külföldi folyóirat cikkeiből válogatva dokumentálunk ma már évente körülbelül 4000 tételt. A szolgáltatás indításakor nem állt rendelkezésünkre mikroszámítógép. A folyóiratcikkekről figyelemfelhívó lapokat készítettünk, amelyek a sorszámon kívül tartalmazták a szerzőt, az eredeti cím fordítását és a cikk forrásadatait, továbbá egy 8-10 soros tömörítvényt (8. ábra).

P-15101.

BRANDT, W.: NEIGHBOURS ON A SMALL PLANET. - SZOMSZÉDOK EGY KIS BOLYGON. - SOCIALIST AFFAIRS /LONDON/, 1984. NO.3. 31-34. P.

WILLY BRANDT ELOADASA A KINAI PARTAKADEMIAN A HÁBORU ÉS BEKE KERDESEIRŐL A POLGARI FORRADALMAKTÓL NAPJAINKIG; A MUNKASZÓZGALOM, A FORRADALOM ÉS AZ IGAZSÁGOS HÁBORU ESZMEJE; AZ SPD BEKEPOLITIKAJA; A VILÁGBEKE MEGŐRZÉSE A NUKLEÁRIS KORSZAKBAN; A KÖLCSÖNÖS BIZTONSÁG ELVE; AZ ERŐFÖLÉNY HOSSZU TÁVU MEGTARTÁSÁNAK LEHETETLENSÉGE ÉS BRANDT JAVASLATAI A FEGYVERKEZÉSI VERSENY MEGFEJEZÉSÉRE.

8. ábra

Mivel abban az időben nem volt módunk közvetlenül géppel olvasható adatok rögzítésére, az annotációkat és az egyéb szükséges adatokat az adatlapra írógéppel írtuk rá. Ez az adatlap került aztán a számítógéppontba, ahol az input rögzítését elvégezték. Az input adatlapon szereplő mezőket a rögzítéskor mezőelválasztó karakterekkel különböztették meg. Így a mezők sorrendje kötött volt.

Amikor 1980-ban a hajlékony lemezes adatrögzítők alkalmazására tértünk át, az adatrögzítést úgy próbáltuk megoldani, hogy ez egyrészt inputként szolgáljon a nagyszámítógép számára, másrészt a nagyszámítógéptől függetlenül is működtetni tudjuk információs szolgáltatásunkat, azaz a figyelemfelhívó lapokat a kívánt formában tudjuk kiírni, sőt, keresést is tudunk végezni a rögzített információs állományban (ld. RÓNAI Iván: A gépesített információs rendszer továbbfejlesztése az Országgyűlési Könyvtár információs szolgálatában = *Könyvtári Figyelő*, 30. köt. 3. sz. 1984. p. 244-248.).

A berendezés

Az Országgyűlési Könyvtárban alkalmazott mikroszámítógép a Floppymat SP berendezés (9. ábra), amely két hajlékony lemez egységgel rendelkezik, továbbá csatlakozik hozzá egy mátrix nyomtató. Tárcapacitása 64 K. Adatrögzítő üzemmódban IBM formátumú inputot lehet vele előállítani.

Ezt az adatrögzítő üzemmódot alkalmazzuk az annotációk, a deskriptorláncok és a témakódok rögzítésénél. A rögzítés alapbizonylata a 10. ábrán látható munkalap.

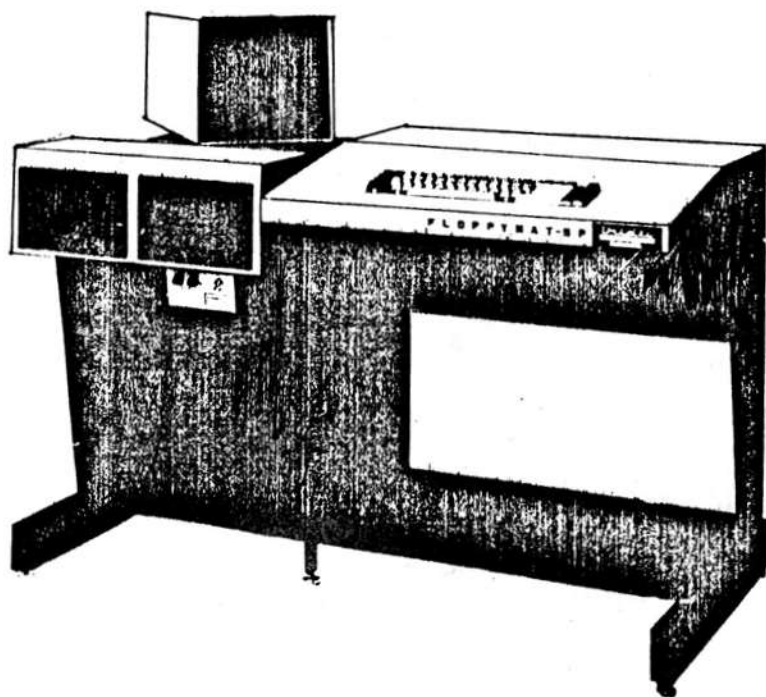
A Floppymat-SP adatrögzítő üzemmódja lehetőséget nyújt arra, hogy a gépelési hibákat egyszerű fölüírással javítsuk, új karaktereket, illetve sorokat szúrjunk be, vagy töröljünk. A rögzített adatok szerkezete olyan, hogy a nagyszámítógép számára közvetlen bemenetként szolgál és ugyanakkor a Floppymat-SP-re kifejlesztett speciális kiíróprogramunk segítségével a korábban megszokott formátumban tudjuk kiírni a figyelemfelhívó lapokat.

A deskriptorláncok rögzítésénél is a nagyszámítógép támasztotta követelményeket tartjuk szem előtt. Így a munkalap felső részében található – az egyes mezők számára előnyomtatott rovatok sorrendjében – mezőelválasztó karakter közbeiktatásával visszük mágneslemezre a mezők adatait, majd a deskriptorláncokat. Az így rögzített adatok alkalmasak arra, hogy a nagyszámítógép permutált indexet készítsen belőlük.

Az információs és dokumentációs tevékenység alábbi folyamataihoz kellett mikroszámítógépes programokat kifejleszteni:

- a dokumentumok feltárása (annotáció, deskriptorlánc és témakódok készítése),
- gépi rögzítés, javítás,
- az annotációk kiírása és sokszorosítása,
- a megfelelő annotációk kiválasztása a felhasználók részére (kiértésítés),
- postázás a címzetteknek,
- retrospektív keresési igények kielégítése.

A gépi rögzítés és javítás feladatait a Floppymat-SP gyártója (VILATI) által szállított adatrögzítő programcsomag végzi. Mint említettem, a kiírathoz szükséges

9. ábra

programot könyvtárunkban fejlesztettük ki. A kiértékelés feladatára szintén magunk fejlesztettünk ki programot.

BEAM	IDŐSZAK	KIADÓ ORSZÁG	X/	KIAD. EV	INOK. TEL.
□□□□□□	□□□□□□	□□□□	□	□□	□□
DOK. NYELVE	ORSZÁG	TÉMA	SEL. IDŐ	X/ORSZÁG POLITIKAI MOVATARTOZASA	
□□□□□□	□□□□	□□□□	□□	Sorozási:	

Címleírás + annotáció /max. 15 sor, soronként
50 leütés/ 2-es sortávolsággal

.....

Időszak, amelyre
a téma vonatkozik:
.....
Folyóirat raktári
száma:
.....

Atvetté dátuma
(dátum, /dátum,
alírást/ alírást/

erkez-
tetés
dokumen-
tálás
ellenőrzés
tartal-
m/1
deskriptor
tartal-
m/2
gépelés
gépelés
ell.
deskrip-
torlánc
gépelés
ell.
deskrip-
torlánc
gépelés
ell.
kódolás

.....

Deskriptorok /deskriptorláncokként max. 90
leütés/ (45)

.....

TEMAKÓDOK

10. ábra

A kiértékelés

A kiértékelés feladata abban áll, hogy a felhasználói igényeknek megfelelően ki kell válogatni a megfelelő annotációkat. Ennek alapvető eszköze a témakódrendszer (11. ábra), amely két hierarchiaszintből áll: a felső szint a világpolitika és a világgazdaság főbb fogalmait tartalmazza (kódjelek az ábécé nagybetűi), az alsó szint pedig az alájuk tartozó szűkebb fogalmakat (kódjelek arab számok). Például a „Fegyverkereskedelem” a „Katonapolitika” téma alá tartozik, így kódja F5 (F: katonapolitika, 5: fegyverkereskedelem).

A kódrendszer hátrányait (a kódolás és dekódolás nehézsége) kiegyenlíti az, hogy a kódjelek sokkal rövidebbek a tárgyszavaknál, továbbá hogy hierarchiát is kifejez. Ezek az előnyök a gépi alkalmazásnál különösen kidomborodnak.

A témakódok sok esetben csak a földrajzi metszettel együtt nyernek konkrét jelentést. Éppen ezért a témakódok mellett feltüntetjük a szóban forgó országnak vagy országoknak, földrajzi régióknak a nevét (pontosabban: nevük első öt betűjét). Az előbbi példánál maradv a „F5 USA” az Amerikai Egyesült Államok fegyverkereskedelmét jelenti.

Ezt a kódrendszert használjuk mind a felhasználói profilok kialakításához, mind pedig az egyes figyelemfelhívó lapok deskriptorláncainak kódolásához.

A.

Belpolitika

1. belpolitikai helyzet, történeti áttekintés
2. munkásmozgalom
3. politikai irányítás rendszere
4. politikai pártok
5. politikai erők, mozgalmak, irányzatok
6. egyházpolitika, vallás
7. nemzetiségi kérdések
8. belbiztonság, rendőrség, bűnözés, bűnüldözés
9. faji diszkrimináció
10. fellazítás (. . . ellenzék)
11. iszlám
12. kommunista pártok

B.

Gazdasági kérdések

1. gazdasági helyzet – tervek, prognózis
2. gazdaságirányítás – tervezés
3. ipar
4. energiagazdálkodás
5. mezőgazdaság, agrárpolitika
6. piac, kereskedelem
7. szolgáltatások, idegenforgalom
8. pénzügypolitika
9. infrastruktúra
10. tudomány, technika, alk. műszaki fejlesztés, K+F
11. társadalompolitikai vonatk. (foglalkoztatottság is)
12. számítástechnika, gépipar
13. munkaügy (. . .)
14. szakemberképzés, szellemi export
15. árpolitika
16. költségvetés-politika

C.

Külpolitika

1. külpolitika általában
2. intraregionális
3. keleti-nyugati politikai kapcsolatok
4. tőkés és fejlődő országok kapcsolatai
5. szocialista és fejlődő országok kapcsolatai
6. politikai integráció
7. befolyási övezetek, blokkpolitika
8. menekült-kérdés
9. embargó
10. emigráció

11. ábra

Részlet a témakódrendszerből

A kiértékelő program két fájl-lal dolgozik. Egyrészt a felhasználói fájl-lal, amely tartalmazza a felhasználó nevét és témaprofiljukat, azaz témakódjaikat és a kódok közötti logikai operátorokat. Így például az USA fegyverkereskedelmére előfizető felhasználó témaprofilja:

F5 ÉS USA

A másik fájl, amit a kiértékelő program használ, a témakódokkal ellátott deskriptorlánc. Pl.:

P015181 USA fegyverszállítások
fejlődő = országokba, = 1984. F5

A program futása során a gép a kódok alapján összeveti a két fájl-t és outputként megadja azt, hogy az egyes felhasználóknak mely sorszámú annotációkat kell megküldeni (12. ábra).

Egy másik program segítségével elkészítjük ennek a listának a fordítottját is: a figyelemfelhívó lapok sorszámához rendeljük a felhasználókat. Ez segít a találatok pontosságának megítélésében, a szükséges korrekciók, finomítások végrehajtásában. Tapasztalataink azt mutatják, hogy a kódok segítségével történő összevetés jól szolgálja a felhasználói igényeket, bár a kódrendszer egyszerűsége miatt zajos az információ.

Retrospektív keresés

A visszakeresés eszközei a deskriptorláncok és a témakódok. A mikroszámítógép adta lehetőségeket kihasználva kereshetünk közvetlenül a gépen párbeszéd formában és felhasználóinknak permutált indexet is tudunk biztosítani. A KWIC indexet a nagyszámítógép készíti, de az Országgyűlési Könyvtárban kifejlesztett permutáló program segítségével a Floppymaton is elő tudjuk állítani.

A gépi visszakeresés alapja a nagyszámítógép követelményeinek megfelelően rögzített deskriptorlánc, amelyen némi változtatást hajtunk végre (például a mezőelválasztó jelek törlése). Ennek eredményeként jönnek létre a deskriptorláncokat tartalmazó, ún. deskriptoros lemezek.

Az Országgyűlési Könyvtárban kifejlesztett keresőprogram legfeljebb öt, szabadon választott deskriptor szerint való visszakeresést tesz lehetővé a deskriptorlemez állományában. A visszakereshető deskriptorláncok (rekordok) maximális hossza 128 betűhely lehet, egy lemezen mintegy 2000 rekord fér el.

A rekordon belül az egyes deskriptorokat tartalmazó mezők elhelyezkedése tetszőleges. A deskriptorok között logikai kapcsolatokat lehet teremteni a keresés meghatározására. A keresés eredményeként megtalált tételek megjeleníthetők képernyőn és ki is nyomtathatók. A keresés végeztével a program kijelzi a megadott deskriptorok (keresési szempontok) előfordulási gyakoriságát. Lehetőség van a deskriptorok előlről és hátulról való csonkolására is, továbbá egy univerzális karakter (\$) alkalmazására bármely betű (karakter) pótlására. (Erre azért van szükség, mert a nagyszámítógép ékezetes betűt nem fogad el, s a deskriptorláncokban ékezet nélküli betűket használunk.)

FELHASZNALO 1.	P015181	P015183	P015184	P015188	P015189	P015194	P015195
FELHASZNALO 2.	P015182	P015183	P015185	P015194	P015195	P015199	
FELHASZNALO 3.	P015181	P015183	P015185	P015188	P015197		

12. ábra

Mind a KWIC indexben való, mind pedig a gépi keresés esetén az annotációk sorszámához jutunk el. A számsorrendben lerakott annotációs cédulák közül kikeresve a megfelelőket kapjuk meg az eredeti dokumentum forrásadatait. A gépi keresés illusztrálására az alábbi példa szolgál.

Keressük azokat a tételeket, amelyek az USA tudománypolitikájával, illetve kutatási és fejlesztési politikájával foglalkoznak.

K014023 USA, NUKLEARIS KUTATAS, ATOMREAKTOR, KOLTSEGEK, VESZELYEK, USA CIKK, 1983

K014476 USA, RAND TARSASAG, TUDOMANYS KUTATAS ES HADITECHNIKA, NUKLEARIS FEGYVEREK, 1943-82, USA

K014500 USA, SZU, KATONAI K ES F, FEGYVERKEZESI VERSENY, 1983, USA CIKK

K014603 USA, IPARPOLITIKA, K ES F, RAFORDITAS, USA CIKK, 1983

04 EGYÜTTES TALALAT
0540 USA
04 TUDOM\$NYPOL
27 K ES F
19 KUTAT\$S

ELSŐ SZEMPONT: „USA”

MÁSODIK SZEMPONT: „TUDOM\$NYPOL”*

HARMADIK SZEMPONT: „K ES F”

NEGYEDIK SZEMPONT: „KUTAT\$S”

LOGIKAI KAPCSOLAT: 1 és (2 vagy 3 vagy 4)

A keresés eredményeként az alábbi tételeket kapjuk:

* A \$-jel az Á betű helyett áll.

Tapasztalatok, problémák és továbblépés

Az információs és dokumentációs tevékenység fentiekben ismertetett mikroszámitógépes rendszerre közel két éve működik az Országgyűlési Könyvtárban. Tapasztalataink szerint is igen nagy figyelmet kell fordítani arra, hogy az annotációk valóban híven tükrözzék az eredeti dokumentum tartalmát, és így helyesen orientálják a felhasználót.

A deskriptorláncokat úgy kell elkészíteni, hogy tömören fejezzék ki az eredeti dokumentum lényegét és egyben valószínű keresőszavai legyenek a későbbi visszakereséseknek.

Gyakran nehézséget okoz a tételeket témakódokkal ellátni. Ilyen esetekben a deskriptorláncoknak jut ki-tüntetett szerep.

Mivel a visszakeresés a mi megoldásunkban nem invertált fájl alapján történik, hanem szekvenciálisan, a

keresés ideje viszonylag hosszú, 2000 tétel többszem-pontú visszakeresésének időtartama 2 perc. Figyelembe véve azonban azt, hogy a mikroszámitógép üzemeltetési költségei szinte elhanyagolhatók, az időtényező veszít jelentőségéből.

A későbbiek során terminálként csatlakozhatunk a nagyszámítógéphez. Ekkor majd a keresés ideje jelentősen lecsökken és az annotációk szövegében is tudunk majd gyors és célszerű, szabadon megválasztott deskriptorok alapján keresést végezni. Ehhez a jelenlegi adatszerkezeten csak kis változtatásokat szükséges végrehajtani, aminek lényege, hogy a mezőválasztó jelek helyett mezőazonosító számokat kell használni. Ez a változtatás azonban nem befolyásolja jelentős mértékben a jelenleg működő mikroszámitógépes feldolgozást.

RÓNAI Iván: Mikroszámítógépre alapozott információs rendszer egy lehetséges modellje

Az Országgyűlési Könyvtár mikroszámítógépes információs-dokumentációs tevékenységében alkalmazott elvek általánosítása lehetőséget teremt arra, hogy modellként szolgáljon különféle intézmények, kiskönyvtárak információs és dokumentációs rendszerének mikroszámítógépes megvalósításánál. A modell alapelve az, hogy az eredeti dokumentumról háromféle leírás készül: az ún. annotáció, amely az eredeti dokumentum tartalmi és formai ismérveit foglalja magába; a deskriptorlánc, amely a szabad szövegszavas keresést teszi lehetővé; és a témakódok, amelyek egy durva osztályozó rendszer szerinti visszakeresésre szolgálnak. A Floppymat-SP mikroszámítógépre írt programok segítségével hatékonyan valósítható meg a feldolgozott dokumentumok gépre vitele és sokszempontú visszakeresése. Az ilyen helyi mikroszámítógépes rendszerek nyitva hagyják a nagyszámítógépes hálózati rendszerek kialakításának lehetőségét.

* * *

РОНАИ, И.: Возможная модель осуществления информационно-документационной деятельности с помощью микро-ЭВМ

Обобществление принципов информационно-документационной деятельности библиотеки Парламента с помощью микро-ЭВМ дает возможность для того, чтобы она служила моделью осуществления информационно-документационной системы при помощи микрокомпьютера в маленьких библиотеках и различных учреждениях. Исходным пунктом модели является то, что по оригинальному документу изготавливается три описания: аннотация, которая включает в себя главные признаки оригинала по форме и содержанию; цепочка дескрипторов, обеспечивающая возможность поиска со свободным текстом; и тематические коды, которые служат для поиска по грубой классификации. С помощью программ микро-ЭВМ флоппимат-СП эффективно осуществляется ввод данных обработанных документов и ретроспективный поиск документов по разным аспектам. Такие местные информационные системы микро-ЭВМ не препятствуют, а способствуют созданию информационных сетей ЭВМ.

* * *

RÓNAI, I.: A model for microcomputer-aided documentation and information activity

Generalizing the principles of the microcomputer-aided documentation activity of the Library of the Hungarian Parliament we come to a model for the realization of information and documentation systems of small libraries and various institutions. The main point of the model is that the original is characterized by three descriptions: an annotation containing the source data and the abstract of the original; a string of descriptors enabling free-text retrieval; and subject codes of a rough classification used for conceptual search. The program packages made at the Library on a microcomputer Floppymat-SP efficiently help perform the input of documents processed and their manifold retrieval. Microcomputer-aided systems like this can pave the way for establishing information networks based on mainframes.

* * *

RÓNAI, I.: Ein Modell für Information und Dokumentation mit Hilfe eines Mikrorechners

In der ungarischen Parlaments-Bibliothek wird die Informations- und Dokumentationstätigkeit mit Hilfe eines Mikrorechners ausgeführt. Die Verallgemeinerung der Prinzipien dieses Systems bietet ein Modell zum Ausbau eines – für verschiedene Institutionen und kleinere Bibliotheken geeigneten – Informations- und Dokumentations-Systems. Auf Grund der Prinzipien des Modells werden aus den originellen Dokumenten drei verschiedene Beschreibungen hergestellt: eine Annotation, die den Inhalt und die Form des originellen Dokuments wiedergibt; eine Deskriptor-Kette, die eine Recherche mit Hilfe von Freitextwörtern ermöglicht; und die sogenannten Themencodes, die für die Recherche auf Grund eines groben Klassifikationssystems verwendet werden. Mit Hilfe der Floppymat-SP Mikrorechner-Programme wird das Input und die mannigfaltige Recherche der verarbeiteten Dokumente durchgeführt. Diese Art von Mikrorechner-Systemen bietet auch eine Möglichkeit zum Ausbau von Grossrechner-Netzsystemen.

* * *